

DOODELIJKE GEVOLGEN VAN EEN SLAGENBEET

MEDEGEDEELD DOOR

C. C. W. MANDT.

Officier van Gezondheid 2^e klasse.

De geneeskundige literatuur is zoo arm aan beschrijvingen van de gevolgen van wonden door vergiftige slangen veroorzaakt, dat mededeelingen van dien aard wel niet onwelkom kunnen geacht worden.

De Inlandsche kanonnier Sangadaj werd in het Bad-etablisement te Pelatoengan verpleegd wegens necrosis tibiae. In den nacht van den 18 Januarij 1855, omtrent 1½ uur, op staende om naar het privé te gaan, trapte hij op weg derwaarts op eene slang en gevoelde op hetzelfde oogenblik eene hevige pijn aan de buitenkant van den regtervoet.

Hij doodde de slang, die later erkend werd eene Oeloerweling, vijftien duim lang, een vinger dik en gekleurd door afwisselend witte en zwarte ringen te zijn.

Nauwelijks naar zijne slaappleats teruggekeerd werd hij duizelig en viel flauw. Toen ik bij hem kwam waren nog geene tien minuten na de verwonding verlopen. Hij kon reeds niet meer slikken, het in den mond gebrachte verdun^{de} ammonia liquida liep met speeksel vermengd weder uit. De ^{halsspiere} halsspiereⁿ, en voornamelijk die van het strottenhoofd en tongbeen, waren stijf en gespannen; de ademhaling was moeijelijk, zuchtende; volkomene sprakeloosheid bij ongestoord bewustzijn van den lijder, die bij iedere vraag de hand naar den hals bragt,

als wilde hij aanduiden, dat hem de keel werd toegesnoerd. De pols was zeer langzaam (59 slagen in de minuut) klein en zwak, de huid koud. Aan den buitenrand van den regtervoet, een halven duim boven de grens van het plantaareelt, werd met veel moeite een wondje ontdekt, waardoor de epidermis omtrent ter lengte van eene lijn geopend was, op zoodanige wijze, dat het als het ware het aanzien had als of het eene door een zeer scherp instrument te weeggebragte gesnedene en niet gestokene wond was. Dit wondje, dat alleen door de epidermis drong, lag het rete Malpighi bloot, zonder het evenmin als het corium te kwetsen. Er was geen enkel bloed druppel noch wankleurigheid der omgevende huid, noch sugillatien derzelve, noch opzwellings der bloed of lijmphaten der omgeving zichtbaar. Er was plaatselijk niets dan de beschrevene kleine wond te bespeuren, in welke de lijder hevige pijnen scheen te hebben, die hij door gedurig aanwijzen met den vinger trachtte aan te toonen, daar hij buiten staat was te spreken. De wond werd dadelijk uitgesneden, door met eene kromme schaar de geheele dikte der huid benevens het onderliggend celweefsel ongeveer eenen duim in den omtrek weg te nemen, en zeer sterk met kreosot getoucheerd. Daarna werd eene sterke naald van den eenen rand dezer nieuwe wond tot op het been ingevoerd en doorgestoken tot dat de punt aan den tegenovergestelden rand der wond weder naar buiten kwam. Eene tweede naald, die de eerste in eenen regten hoek kruiste, werd op dezelfde wijze ingebracht en daardoor steun voor eene ligatuur gevonden, waardoor alle weeke deelen, door ⁿhaar omvat, tot mortificatie toe gecomprimeerde werden. E^{lij}e tweede sterke ligatuur werd over den rug van den voet e^{lij}e eene derde boven de kuit onder de knie aangelegd.

Daar wegens het onvermogen tot slikken geene geneesmiddelen inwendig konden worden toegediend, zoo werd getracht den kramp der halsspieren op te heffen

door krachtige derivantia, het bestrijken van de nek- en de onderkaakstreek met ammonium causticum, kresoot, een vesicatorium, inhalatien van chloroform enz, doch te vergeefs. De ademhaling werd hoe langer hoe moeilijker. $4\frac{1}{2}$ uren na de verwonding trad de dood, voorafgegaan door ligte convulsien, in.

Necropsie vier uren na den dood.

Uiterlijk voorkomen: Enorme opzwellung van het geheele ligchaam door emphysema. In den omtrek en de plaats der wond geene bijzondere verschijnselen.

Hersenholte. Sterke opvulling der sinus durae matris. Buitengewone ontwikkeling der bloedvaten onder de arachnoidea. Geene bijzondere verandering in de hersenzelfstandigheid: geringe vermeerdering van sereus vocht en collapsus der plexus chorioidei in de hersenholtten. De medulla oblongata was sterk opgespoten onder de arachnoidea, voornamelijk tusschen het corpus olivare et restiforme. De inwendige itextuur was volkomen normaal.

Ruggemergsholte: Bood hoegenaamd geene ziekelijke veranderingen aan.

Borstholte: sterke spanning aller bals en nekspieren met groote hyperaemie in hun weefsel, dat buitengewoon donker gekleurd was. Gering oedem der epiglottis. Volkomene sluiting der glottis. Het slijmvlies van larynx en trachea bleek, met een dun slijm bedekt. Hyperaemia cadaverosa van het longweefsel. De venae jugulares sterk gevuld met zeer donker echter dun, vloeijbaar bloed, dat insgelijks de atria en ventriculi van het overigens gezonde hart oopvulde.

Buikholte: Sterke opzetting der darmen door gazen. Volkomene ledigheid der galblaas.

Ofschoon op Java verscheidene soorten van vergiftige slangen gevonden worden, die over het geheele eiland in grooten getalle verspreid zijn, zoo hoort men toch maar zeldzaam van ongelukken door hen veroorzaakt; zij zijn betrekkelijk veel

minder menigvuldig, dan de beten van dolle honden in Europa. Op Java wordt in het algemeen veel vertrouwen gesteld in de geneeskracht van den zoogenoemden slangen steen, die op de wond gehecht het vergift daaruit trekken of neutraliseren en daardoor onschadelijk maken zou.

De specimina van dezen slangen steen, die ik gezien heb, waren min of meer groote stukken van donker gekleurde agaat, die natuurlijk niet den minsten invloed op de wond kan hebben. Zijne veronderstelde geneeskracht is slechts een naklank van het in de middeneeuwen algemeen verbreid geloof aan zekere wonderdadige krachten van den amethijst en andere edelgesteenten. Buitendien bestaat zelfs bij verlichte mannen het vertrouwen op de geneeskracht van den rhinoceroshoorn tegen slangen gift, en in vele familien, zelfs tot de hoogere en beschaafde standen behoorende, die in de binnenlanden wonen, vindt men een stuk daarvan met veel zorg bewaard, dat, wanneer men door eene slang gebeten wordt, na in warme azijn een tijd lang gedompeld te zijn, op de wond bevestigd wordt.

Mannen van groote verlichting en onbekrompene, van alle vooroordeelen vrije denkwijze hebben mij zeer ernstig verzekerd, dat door de ondervinding in zeer talrijke gevallen de geneeskracht van dit middel boven allen twijfel verheven is en dat zij vele menschen konden aanwijzen, die door algemeen als doodelijk erkende slangen gebeten waren en aan dat middel hunne redding te danken hadden.

Wanneer men nagaat, dat de hoorn van den rhinoceros uit niets anders bestaat dan uit een convolut van haren, waarin het ontleed kan worde ^{lij}indien men het verbindend lijm door een oplossings middel ^vrijdert, zoo is het duidelijk, hoe bitter de teleurstelling zoude zijn, wanneer men bij wezenlijk gevaar op dit middel wilde bouwen; want de geringe capillariteit van

deze zelfstandigheid waarop een schijnbaar wetenschappelijke samenhang met hare geneeskracht gegrond wordt, is veel te gering, om in aanmerking te kunnen komen. De ware verklaring is opgesloten in de daadzaak, door den Heer Schlegel kenbaar gemaakt, dat bij de meeste soorten van vergiftige slangen de gifttanden en giftbuizen in een ver naar achter gelegen gedeelte der kaken gevestigd zijn, zoodat het momentum prehensionis zeer gunstig moet zijn, om daaraan door hen deel te doen nemen. In de meeste gevallen is de beet van vergiftige slangen, aan menschen toegebracht, eene daad van zelfverdediging bij onverhoedschen aanval, hetzij deze opzettelijk of niet opzettelijk geschiedt, zoodat de beet meestal ook door het dier onverwachts geschiedt, en het zelden tijd heeft daaraan volle uitgestrektheid te geven, waardoor de gifttanden buiten werking blijven. Dit is dan ook de eigenlijke reden waarom vele menschen door als doodelijk bekende slangen gebeten worden, zonder die noodlottige uitwerking te ondervinden, die anders het noodzakelijke gevolg daarvan zoude zijn, en de talrijke gevallen van dien aard zijn het die aan de geneeskracht van den slangensteen en den rhinoceroshoorn zoo groot aanzien gegeven hebben.

Het is grievend, dat terwijl wij het voor velen zoo troostrijk geloof aan deze mirakelen vernietigen, wij tevens bekennen moeten, dat de geneeskunde zonder hulpmiddelen is tegen accidenten, waaraan alle bewoners der heete gewesten blootgesteld zijn zonder zich daarvoor te kunnen wachten. Hoe roemrijk ook de onderzoekingen van Fontana over dit soort van dierlijk vergift zijn, zoo hebben zij ons in een therapeutisch opzicht geheel onbevredigd gelaten, en onze kennis van krachtige geneesmiddelen daartegen is volkomen nul. Zelfs over de wijze, waardoor dit vergift het leven uitdooft, heerscht eene diepe duisternis, die niet in het minst opgehelderd is door de schoone gelegenheid die aan de summiteiten der kunst gegeven was, om dien aangaande eenig licht te winnen, toen

voor eenigen tijd in een der voornaamste centraal punten der civilisatie (London) een ongeluk (gebeurd bij den oppasser Gurling in the zoological gardens, die door eene asiatische cabra gebeeten werd) algemeene belangstelling verwekte. De talrijke waarnemers van dat geval waren eenstemmig van oordeel, dat de dood het gevolg was van paralyse der respiratie organen en trachtten hem door kunstmatige ademhalings beweging te voorkomen. In het mij voorgekomene geval schenen de dringendste verschijnselen te bestaan in tonischen kramp der ademhalingspiëren, voornamelijk der spieren van het strottenhoofd, en ik wendde chloroform inhalatien aan.

Welke van beide meeningen de juiste is, daarover is de beslissing door den noodlottigen uitgang *ad calendas graecas* uitgesteld en nog menige treurige ondervinding zal moeten verzameld worden, voor dat de hoop verwezenlijkt wordt, die gedurende eenigen tijd zoo zeer aangewakkerd werd door het thans weder in vergetelheid geraakte cedron.

Van harte hoop ik, dat ik niet tot diegeenen behooren moge aan wie het treurig voorregt toegedeeld is, de wetenschap verder daarmede te verrijken.

m.
lij
lij

T I J D S C H R I F T

DER

VEREENIGING TOT BEVORDERING

DER

GENEESKUNDIGE WETENSCHAPPEN

IN

NEDERLANDSCHE INDIE.

J A A R G A N G V.

BATAVIA,

LANGF & Co.

1857.